ULKOMINISTERIÖ
Oikeuspalvelu
Kansainvälisen oikeuden yksikkö

Muistio

24.2.2020

Lakivaliokunta

Hallituksen esitys (HE 100/2019 vp.) eduskunnalle merenkulun turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevaan yleissopimukseen liittyvän vuoden 2005 pöytäkirjan ja mannerjalustalla sijaitsevien kiinteiden lauttojen turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevaan pöytäkirjaan liittyvän vuoden 2005 pöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi (ns. SUA –muutospöytäkirjat)

Esityksen tavoitteena on, että eduskunta hyväksyisi vuonna 2005 Kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO) puitteissa tehdyt pöytäkirjat merenkulun turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevan yleissopimuksen sekä siihen liittyvän mannerjalustalla sijaitsevien kiinteiden lauttojen turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevan pöytäkirjan muuttamiseksi (ns. SUA-muutospöytäkirjat).

Alkuperäiset vuonna 1988 hyväksytyt SUA-yleissopimus ja sen kiinteitä lauttoja koskeva pöytäkirja samoin kuin nyt hyväksyttäväksi esitetyt vuoden 2005 SUA-muutospöytäkirjat ovat osa laajempaa terrorismin torjuntaa koskevien sopimusten verkostoa, jonka vahvistaminen on osa kansainvälistä terrorismin vastaista työtä. Yhdistyneiden kansakuntien (YK) piirissä luotu laaja ja varsin kattava sopimusverkosto velvoittaa sopimuspuolet toimivaltansa puitteissa tutkimaan terrorismirikokset ja tuomitsemaan niihin syylliset sikäli kuin heitä ei luovuteta toimivaltaiselle muulle valtiolle. Suomi on osallistunut aktiivisesti näiden sopimusten neuvotteluihin ja pitänyt niiden kansallista täytäntöönpanoa tärkeänä.

Vuoden 2005 pöytäkirjoilla yleissopimukseen ja alkuperäiseen pöytäkirjaan tehtyjen muutosten on tarkoitus edelleen vahvistaa vuoden 1988 sopimuskokonaisuuteen perustuvaa merenkulun turvallisuuteen kohdistuvien terroristisen tekojen ennaltaehkäisyä.

Terroristisen tekojen ennaltaehkäisyä vahvistetaan ensinnäkin siten, että muutospöytäkirjoilla yleissopimukseen lisätään uusia rikosmääritelmiä, joiden johdosta yleissopimus koskee itse aluksen turvallisuuteen kohdistuvien tekojen lisäksi myös alukselta muualle suuntautuvia tekoja. Uudet rikosmääritelmät koskevat ns. terroristisessa tarkoituksessa tehtyjä tekoja (räjähteen, radioaktiivisen aineen tai joukkotuhoaseen käyttäminen alusta vastaan, öljyn, nestekaasun tai muun vaarallisen tai haitallisen aineen päästäminen alukselta, aluksen käyttäminen aseena sekä uhkaus toteuttaa jokin näistä teoista), kuljetusrikoksia (biologisten, kemiallisten ja ydinaseiden kuljetus samoin kuin ydinsulkusopimuksen vastainen ydinaineen kuljetus ja joukkotuhoaseiden valmistukseen tarvittavien kaksikäyttötuotteiden kuljetus, terroristisessa tarkoituksessa tapahtuva räjähteiden ja radioaktiivisen aineen kuljetus aluksessa) ja lisäksi tiettyjä muita uusia

rikosmääritelmiä, kuten rikoksentekijän kuljettaminen aluksella. Alkuperäiseen kiinteitä lauttoja koskevaan pöytäkirjaan tehdyt muutokset noudattavat yleissopimukseen tehtyjä muutoksia soveltuvin osin. Suomen rikoslaki jo nykyisellään kattaa nämä uudet rikosmääritelmät, joten kansallista lainsäädäntöä ei ole näiltä osin tarpeen muuttaa.

Rikoslain soveltamisen osalta esityksessä ehdotetaan kuitenkin, että Suomi hyväksymisasiakirjan tallettamisen yhteydessä antaisi yleissopimukseen liittyvän vuoden 2005 muutospöytäkirjan 21 artiklan 3 kappaleen salliman muutosten tulkintaa koskevan selityksen, jonka mukaan yleissopimuksen uuden 3 b artiklan sisältämää, rikoksentekijän kuljettamista koskevaa kriminalisointia sovelletaan perhevastuuvapauksia koskevia rikosoikeuden periaatteita noudattaen.

Uusien rikosmääritelmien lisäksi vuoden 2005 SUA-muutospöytäkirjat vahvistavat viranomaisten mahdollisuuksia terrorismin ennalta ehkäisemiseksi ja rikosten selvittämiseksi mahdollistamalla aluksen pysäyttäminen ja tarkastaminen talousvyöhykkeellä ja/tai aavalla merellä lippuvaltion suostumuksella, jos on perusteltua syytä epäillä, että on tehty yleissopimuksessa tarkoitettu rikos, joka liittyy ko. alukseen, tai että tällainen rikos on meneillään tai suunnitteilla. Suomen viranomaisten näkökulmasta suurin lisäarvo liittyykin näihin määräyksiin. Vaikka muutospöytäkirjojen voimaansaattaminen ei edellytä kansallisen lainsäädännön muuttamista, esitykseen sisältyy säännösehdotus yleissopimukseen tehdyn 2005 muutospöytäkirjan edellyttämän kansallisen viranomaisen nimeämisestä vastaanottamaan Suomelle aluksen lippuvaltiona kohdistettuja pyyntöjä. Suomen osalta Rajavartiolaitoksen alainen Länsi-Suomen merivartioston johtokeskus (Meripelastuskeskus Turku, MRCC) nimettäisiin kansalliseksi viranomaiseksi. Lisäksi voimaansaattamislakiehdotus sisältää selventäviä määräyksiä poliisilain 9 luvun asianomaisten säännösten soveltamisesta sekä Suomelle lippuvaltiona kohdistettaviin pyyntöihin että Suomen viranomaisilta muille sopimuspuolille lähetettäviin pyyntöihin.

Muutospöytäkirjat ovat tulleet kansainvälisesti voimaan 28 päivänä heinäkuuta 2010. Suomi allekirjoitti pöytäkirjat 27 päivänä kesäkuuta 2006. Pöytäkirjat tulevat Suomen osalta voimaan 90 päivän kuluttua hyväksymiskirjan tallettamisesta.

Hallituksen esitys on laadittu yhteistyössä oikeusministeriön, sisäministeriön ja liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalojen kanssa. Esityksellä ei ole arvioitu olevan merkittäviä taloudellisia tai muita vaikutuksia.